

УДК 378. 894

Бойко Дар'я Сергіївна

студентка 1 курсу спеціальності «Професійна освіта.

Документознавство», Національний педагогічний

університет імені М. П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник – Титова Наталія Михайлівна д.п.н., доцент,

завідувач кафедри теорії та методики професійної підготовки

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ – ЗАПОРУКА УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У сучасних умовах проблема формування критичного мислення фахівця стає дедалі актуальнішою. Насамперед це пов'язано із потребою суспільства в неординарних творчих особистостях, фахівцях нової формації, які здатні бути неупередженими у своїй роботі.

Принципи та закономірності функціонування критичного мислення в контексті інтелектуальної діяльності особистості досліджували Ж. Піаже, Дж. Брунер, Л. Виготський, С. Рубінштейн, Д. Халперн та ін. Значення критичності у структурі особистості висвітлювали Т. Бізенков, П. Блонський, Б. Теплов та ін. У психолого-педагогічній літературі є спроби вирізнити етапи формування критичного мислення студентів у роботах А. Тягло, Т. Воропай та Д. Шакирової. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави твердити, що критичне мислення було переважно предметом досліджень учених-психологів.

Мета – проаналізувати поняття «критичне мислення», обґрунтувати психолого-педагогічні умови розвитку критичного мислення у педагогів.

Мислення – одне з найважливіших фундаментальних властивостей людини. За допомогою мислення створюється простір соціокультурного життя людини. Нині в умовах інформаційного постіндустріального суспільства особливої ваги набуває фактор педагогічного мислення. Креативи педагогічного мислення сприяють продуктивному формуванню інноваційних засад сучасної освіти. Тим самим педагогічне мислення набуває інноваційного змісту.

У нашому дослідженні послуговуємося трактуванням Дайана Халперн: «Критичне мислення – це використання когнітивних технік або стратегій, які збільшують вірогідність бажаного кінцевого результату» (Халперн, 2000, с. 22).

Наприклад, сучасному педагогу, при підготовці до заняття, необхідно визначити коло проблем, які постануть перед здобувачами освіти при вирішенні проблемних завдань. Вважаємо, що саме критичне мислення педагога сприятиме перетворенню освітнього процесу з рутинної роботи на цілеспрямовану, змістовну діяльність, у ході якої здобувачі освіти матимуть змогу проробити реальну інтелектуальну роботу і розв'язати актуальні життєві проблеми. Процес аналізу даних, дослідження текстів, зіставлення альтернативних дискусійних точок зору і використання можливостей колективного обговорення сприяє розвитку критичного мислення, оскільки

здобувачі освіти самостійно шукають і знаходять відповіді на питання, які їх хвилюють (Терно, 2012).

Поняття «критичне мислення» визначають різними способами. З одного боку, у побуті «критичне» асоціюється з негативним ставленням до чогось. Таким чином, загалом критичність передбачає суперечку, дискусію, конфлікт. З іншого боку, поняття «критичне мислення» вміщує «аналітичне», «логічне», «творче» мислення. Хоча термін «критичне мислення» давно відомий з робіт психологів Ж. Піаже, Дж. Брунера, Л. Виготського, у професійній мові педагогів-практиків це поняття стало вживатися порівняно недавно.

Критичне мислення – це мислення, що характеризується самовдосконаленням: такий тип мислення є науковим за своєю суттю. Саме наукове мислення, яке постійно самовдосконалюється, забезпечує науково-технічний та суспільний прогрес (Критичне мислення).

Варто наголосити, що на Всесвітньому економічному форумі (Давос, 2016) було складено перелік актуальних навичок, необхідних для успішної кар'єри сучасного фахівця, серед яких критичне мислення посіло 2 місце у рейтингу навичок, що будуть важливими в 2020 році. Критичне мислення забезпечує самостійні та відповідальні дії, а також характеризується самовдосконаленням.

Характерною особливістю критичного мислення є те, що процес міркування є нестандартним, нешаблонним, адже відсутній готовий взірць розв'язку. Проблемність забезпечує внутрішню мотивацію навчальної діяльності здобувачів освіти; спонукає педагога сформувати у них основи критичного мислення. Потреба у використанні проблемних методів навчання та інтерактивних занять орієнтує на обґрунтоване викладення розв'язків завдань та організацію осмислення цих розв'язків. А це означає, що наслідком навчання через критичне мислення виступають особистісні зміни здобувачів освіти, тобто їхній розвиток: вони формують свій досвід, здобувають нові знання та способи розв'язування проблемних завдань (Терно, 2012).

Вважаємо, що критичне мислення невіддільно інтегроване з творчим. Під час аналізу проблеми, виникає потреба у побудові гіпотези, пошуку альтернативних способів розв'язання тощо. А все це є актами творчості. Розвиток критичного мислення шляхом розв'язування проблемних задач, робота над якими вимагає від здобувачів освіти відповідального ставлення до ухвалення рішень. Оскільки необхідно не тільки висловити свою позицію щодо окресленої проблеми, але й довести та обґрунтувати її. Зважити усі «за» та «проти», передбачити наслідки ухвалених рішень. Для цього важливо розглянути проблему з різних точок зору, врахувати різні альтернативні думки. Вважаємо, що робота над завданнями проблемного характеру формує у здобувачів освіти здатність розуміти й сприймати іншу точку зору за наявності переконливих аргументів, тобто толерантності. Наприклад, суперечності у процесі оцінювання історичних подій обов'язково спонукають до самостійного аналізу історичних ситуацій й формування висновків, а також сприяють до застосування отриманих узагальнень до сучасної суспільної ситуації, з метою свідомого та самостійного її аналізу. Працюючи над протилежними оцінками історичних

подій та явищ, здобувачі освіти мають змогу усвідомити неможливість укласти світ у прості «чорно-білі кадри» (Терно, 2012).

Вважаємо, що саме освіта має потужності розбудувати демократичне суспільство, і в контексті нашого формування критичного мислення у кожного здобувача освіти буде запорукою успішності всієї держави.

Сформовані навички критичного мислення у педагогів забезпечують прийняття найбільш оптимальних рішень у педагогічній діяльності, відкритість новим ідеям і знанням.

Розвиток критичного мислення сприяє набуттю вмінь ставити та розв'язувати завдання, що наразі в добу інтелектуалізації праці є одним з актуальних питань. Освітній процес, який націлений на потреби здобувача освіти та відштовхується від цих потреб, виховує особистість, здатну розв'язувати проблемні завдання, використовуючи різні методи, сполучаючи вже отримані знання та досвід з новою інформацією.

Список використаних джерел та літератури

1. Критичне мислення [Електронний ресурс]. Вікіпедія. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Критичне_мислення. **2. Терно С. О.** Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії: посібник для вчителя. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. 70 с. **3. Терно С. О.** Світ критичного мислення: образ та мімікрія. *Історія в сучасній школі*, 2012. № 7 – 8. С. 31 – 32. **4. Халперн Д.** Психология критического мышления. Санкт-Петербург: Изд-во «Питер», 2000. 512с.